

ЗБАРАЗЬКА ЦЕНТРАЛІЗОВАНА БІБЛІОТЕЧНА СИСТЕМА
МЕТОДИЧНО-БІБЛІОГРАФІЧНИЙ ВІДДІЛ

Календар

**ЗНАМЕННИХ І ПАМ'ЯТНИХ ДАТ
З Б А Р А Ж Ч И Н И
на 2 0 0 8 рік**

м. Збараж
2007 р.

ББК 91.9
К 17

Укладач: Н. Сенчишин,
бібліограф методично-бібліог-
рафічного відділу.

Редактор: Т. Кульпа,
завідувачка методично-бібліог-
рафічного відділу ЦБ.

Комп'ютерний набір: М. Бондар.

Відповідальна за випуск: О. Бондар,
Директор ЦБС.

П Е Р Е Д М О В А

„Календар знаменних і пам'ятних дат Збаражчини на 2008 рік” подає інформацію про пам'ятні події краю, уродженців та видатних людей, чиї життя та діяльність пов'язані із Збаражчиною.

Посібник відкривається переліком основних ювілейних і пам'ятних дат року.

Матеріал систематизовано за трьома розділами:

- **Збараський літопис від сивої давнини.**
- **Землі Збараської славетні люди.**
- **Села - ювіляри на карті Збаражчини.**

Збережена хронологічна послідовність, зокрема подається число, місяць (де можливо), найменування події, текстова довідка. Також додається список рекомендованої літератури, за допомогою якої було складено цей календар.

Адресується учителям, студентам, культурно-освітнім працівникам, а також усім, хто небайдужий до історії краю, його сьогодення, цікавиться і займається краєзнавством.

Розширити коло літератури цієї тематики допоможуть видання: „Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2008 рік”, краєзнавчі бібліографічні покажчики, списки та попереджувальні довідки, видані Тернопільською обласною універсальною науковою бібліотекою та методичним відділом центральної бібліотеки Збараської централізованої бібліотечної системи за попередні роки.

Перелік основних ювілейних і пам'ятних дат року

Січень

115 років від дня народження Гладкого Гриця – редактора, журналіста, громадського діяча.

Лютий

60 років від дня народження Гринчишина Ярослава Тадейовича – видавця, педагога, вченого у галузі ядерної фізики.

85 років від дня народження Кубів Владислава – польського інженера-лісівника, автора кн. мемуарів „Поляки та українці в Малій Березовиці біля Збаража” (1992) та ін.

Березень

95 років від дня народження о. Коваля Павла – релігійного діяча.

70 років від дня народження Вітенька Ігоря Володимировича - вченого-кібернетика.

Квітень

75 років від дня народження Гуменюк Любові Максимівни – педагога, громадської діячки, заслуженого вчителя УРСР, відмінника народної освіти, Депутата Тернопільської обласної ради.

Липень

75 років від дня народження Білинського Бориса Тарасовича – вченого медика, хірурга-онколога, громадського діяча.

75 років від дня народження Драгана Ярослава Петровича – вченого- фізика, педагога, доктора фізико-математичних наук.

Серпень

60 років від дня народження Гриба Василя Григоровича – журналіста, літератора, члена НСЖУ.

100 років від дня народження о. Колтунюка Степана – релігійного діяча.

В е р е с е н ь

105 років від дня народження Стадника Яреми Йосиповича – актора, співака і режисера.

Ж о в т е н ь

120 років від дня народження Кінаха Гліба-Григорія – релігійного діяча, ієромонаха, бібліографа.

55 років від дня народження Кіпібіди Зіновія Михайловича – письменника, журналіста, художника.

Л и с т о п а д

65 років від дня народження Бойка Романа Володимировича – вченого-математика, доктора фізико-математичних наук, заслуженого діяча н. і т. України, автора понад 60 наукових праць.

100 років від дня народження Качалуби Михайла Олексійовича – поета, лікаря, громадського діяча, члена міжнародної письменницької організації „ПЕН- клуб”, почесного члена Співки українських письменників.

185 років від дня народження Мнішека- Анджея- Єжи-Філіпа-Станіслава – живописця, колекціонера, спадкоємця Вишнівця і колекцій Вишнівецького палацу.

Г р у д е н ь

115 років від дня народження Керничного Данила Лук'яновича – педагога, доктора філософії.

Збаразький літопис від сивої давнини

- 1393 р. Володарем Збаража стає Федір Несвіцький.
- 1463 р. Після смерті Василя Несвіцького (сина Федора), його сини поділилися маєтками. Старший син Василь отримав Збараж, Семен - Колоден, Солтан - Вишневець.
- 1553 р. Заснування Першої козацької січі нашим земляком Дмитром Івановичем Вишневецьким (Байдою).
- 1558**, 1567,
1572, **1588**, Напади татар на Старозбаразьку фортецю.
1590, 1594,
1612 р- р.
- 1583 р. В Збаражі налічувалося двісті вісімдесят чотири будинки, проживало 1400 мешканців.
- 1608 р. Помер князь Януш Збаразький.
23. 09. Максим Кривоніс майже без бою здобув Збаразьку фортецю, і забравши 50 гармат рушив до Львова на з'єднання з військом Б. Хмельницького.
- 1648 р. Ярема Вишневецький повернувся до Збаража, укріпив замок новою залогою – угорцями і німцями, завів сюди нові гармати.
- 1748 р. Перша письмова згадка про василіанський монастир в Збаражі. Це був невеликий монастир, який нараховував 5 монахів.

- 1763 р. При монастирі оо. Бернардинів почала працювати вища школа – Студіум теології і філософії.
- 1828 р. У центрі міста збудовано магістрат.
- 1833 р. Польський генерал Бем організував у замку цукровий завод.
- 1848 р. У Вишнівці побував відомий французький письменник Оноре де Бальзак.
- 1868 р. У місті почала працювати пошта.
- 1888 р. Створено окрему шкільну округу з інспектором у Збаржі.
- 1888 р. Побудовано Свято - Михайлівську церкву, села Базаринці. Фундатори сім'я Панасюків.
- 1898 р. До 100- річчя від дня народження польського поета Адама Міцкевича коштом сільського населення міста споруджено пам'ятник.
- 1903 р. Заходами Володимира Білинського створено у місті перший український банк „Товариство Кредитове Руський Народний Дім”.
- 1913 р. В місті розпочалося будівництво Українського Народного Дому.
- 1918 р. Збараж захопили австро-мадярські війська. Репресії до українського населення.
- 1918 р. Український комітет на чолі з о. Степаном Теслею перебирає владу у повіті. Збараж стає повітовим центром ЗУНРу, головою повітової Ради обрано о. Олек-

сандра Заячківського. Посадником міста стає Теодор Стрільбицький. Появляються збаразькі гроші – бони.

- 1923 р. В місті відродило свою роботу Товариство „Рідна школа”.
- 1928 р. Футболісти Збаража об’єднались в команду „Галичанка”.
- 1933 – Будівництво української захоронки (дит. садочку),
1935рр. яку посвятив єпископ Никита Будка.
- 1933 – Оживилась робота укр. товариств, з’являються нові
1938рр. організації „Луг”, „Січ”, „Каменяр”.
- 1933 р. Закінчено будівництво „Сокола”.
- 1933 р. Побудовано мурований міст через річку Гнізна, освітлено центр міста.
- 1933 р. Відкриття на Воскресенській церкві меморіальної дошки „Українська молодь Христові”.
- 1933 р. На підставі державної статистики Збаразький повіт мав 739,6 км², в тому числі управничих ґрунтів 486,43 км². Населення становило 65768 осіб, на 1 км² – 89 мешканців.
- 1943 р. Розстріл євреїв у Збаражі біля замку, де потім встановлено пам’ятний знак (1943 р.).
08. 06. Знищено гето, і масовий розстріл євреїв у Збаражі на
1943 р. території нафтобази. Близько 60 євреїв з 5 тис. врятували українці.
- 1948 р. Нова депортація українського населення в Сибір.

- 1948 р. Відновив роботу відділ зв'язку.
- 1958 р. Будівництво ресторану „Медобори”.
- 1958 р. Початок розвитку телебачення у Збаражі.
- 1958 р. Збаражани обрали П. Тичину своїм депутатом до Верховної Ради СРСР.
- 1958 р. Збаражани обирають поета Андрія Малишка своїм депутатом до Верховної Ради СРСР.
- 1958 - 1984 рр. Реставрація палацу князів Збараських.
- 1993 р. Вийшли збірки творів збаражан: В. Гриб „Звістка”, В. Кравчук „Казки Медоборів”, П. Сороки „Я так люблю”, А. Малевича „Просвіта на Збаражчині”.

Землі Збараської славетні люди.

**19 січня 115 років від дня народження
Гладкого Гриця (19. 01. 1893 –
16. 09. 1936) – редактора, журна-
ліста, громадського діяча.**

Гладкий Гриць (Григорій) народився 19 січня 1893 року в с. Чернихівці Збараського району. Закінчив українську гімназію у Тернополі. Під час 1-ї світової війни воював на Галиць-

кому фронті, влітку 1915 р. потрапив у російський полон. На-

весні 1917 прибув до Києва, вступив у полк Січових Стрільців під командуванням Є. Коновальця. 1920 р. – сотник Армії УНР. Від 1922 – в Луцьку: секретар Укр. парламент. репрезентації на Волині, співзасновник газети „Українська громада” (1926), діяч „Просвіти”. 1928 р. переїхав до Львова, вступив в УНДО. 1931- 36 – відповідальний редактор часопису „Свобода”, директор канцелярії УНДО. Голова Союзу українських приватних урядовців Галичини (1934). Автор чисельних публікацій у періодиці.

Помер Гладкий Г. 1936 р. в м. Львові.

5 лютого 60 років від дня народження Гринчишина Ярослава Тадейовича (05. 02. 1948) – видавця, педагога, вченого у галузі ядерної фізики.

Гринчишин Ярослав Тадейович народився 5 лютого 1948 р. в с. Кретівці Збараського району. Закінчив фізико – технічний факультет Харківського університету. 1977- 1997 – викладач, доцент, зав. кафедри фізики Тернопільського педагогічного університету (ТДПУ). Сфера наукових інтересів – ядерна фізика. Автор близько 50 наукових праць. 1996 р. заснував у Тернополі (разом з Я. Гап’юком) видавництво „Підручники і посібники”. Відтоді тут випущено книги і брошури понад 1100 найменувань, здебільшого освітньої тематики. 2003 р. загальний тираж – 3,1 млн. примірників, що становить близько 5% від усіх виданих в Україні книг.

2 лютого 85 років від дня народження Кубів Владислава (02. 02. 1923) – польського інженера - лісівника, автора книги мемуарів „Поляки та українці в Малій Березовиці біля Збаража”. та ін.

Кубів Владислав народився 2 лютого 1923 р. в с. Мала Березовиця Збараського району. 1944 мобілізований до ВП. Після війни поселився в Познаньському воєводстві (Польща). Закінчив сільськогосподарський факультет університету в м. Познань, інженеро-економічний відділ Головного інституту

сільського господарства в м. Варшава. Працював у державних установах Варшави. Автор книги мемуарів „Поляки та українці в Малій Березовиці біля Збаража ” (1992) та ін.

4 березня **95 років від дня народження о.
Коваля Павла (04. 03. 1913 – 18. 02.
1981) – релігійного діяча.**

Отець Коваль Павло народився 4 березня 1913 року в с. Кобилля Збаразького району. Після закінчення Тернопільської гімназії вступив на навчання у Львівську греко-католицьку духовну семінарію. Закінчив її улітку 1938 року. Того ж самого року був рукопокладений. Оперативні уповноважені працівники МДБ та МВС неодноразово робили обшуки, засідки з метою арешту й притягнення до кримінальної відповідальності за те, що о. Павло після ліквідації УГКЦ відмовився перейти у російське православ'я. Йому з сімєю доводилось часто міняти місце проживання, переїзджати. Наприкінці листопада 1951 р. кадебістам вдалось вислідити та арештувати його. Після арешту о. Павла відправили в тюрму м. Львова. Безкінечні допити та обіцяні посади не зламали його, він залишився вірним присязі, яку дав Богові на вірність УГКЦ. Коли слідчі переконались у стійкості о. Павла, до нього почали застосовувати методи фізичного впливу, саджали в карцер, морили голодом, залякували розстрілом та багаторічним ув'язненням. Слідство тривало біля півтора року, але без висліду.

По смерті Сталіна була проголошена амністія під яку попав і о. Павло. Повернувшись до сім'ї, яка проживала і його матері у м. Тернополі він 20 років пропрацював муляром у ремонтно-будівельному управлінні №1.

У 1958 р. на заощадження купив невеликий старий будинок на окраїні м. Тернополя на вул. Білогірській. В одній з кімнат обладнав мініатюрну церкву.

В роки перебування на нелегальному становищі він постійно займався душпастирською діяльністю: навчав людей

молитов, Божих правд, хрестив дітей, сповідав й причащав вірних, вінчав, ховав померлих, відправляв Святі Літургії.

У березні 1973 р. о. Павло перейшов на пенсію по досягненню пенсійного віку. Виснажлива фізична робота, нервові навантаження підірвали здоров'я о. Павла Ковалю і 18 лютого 1981 р. він помер. Поховано його на старій частині міського кладовища у м. Тернополі.

28 березня **70 років від дня народження**
Вітенька Ігоря Володимировича
(28. 03. 1938 – 21. 09. 1974) – вченого –
кібернетика.

Вітенько Ігор Володимирович народився 28 березня 1938 року в с. Чернихівці Збараського району. Закінчив середню школу в м. Збараж, фізико-математичний факультет Львівського університету (1960). Працював викладачем у Харківському університеті. 1967 р. захистив у Львові кандидатську дисертацію, переїхав працювати в Ужгородський університет, від 1972 – доцент кафедри теоретичної кібернетики і математичної логіки. Підготував докторську дисертацію, захист якої не дозволили з політичних мотивів: мати, брати і сестра Ігоря Володимировича були в УПА. Цькування і переслідування призвели до трагічного кінця. 19 серпня 1947 р. він приїхав до матері в с. Чернихівці, а через місяць його знайшли мертвим у Винниківському лісі поблизу Львова. Автор 18 наукових праць і посібників, зокрема: „Схеми, алгоритми, многови́ди” (1970), „Математична логіка” (1971), „Конструктивні операції” (1972).

14 квітня **75 років від дня народження**
Гуменюк Любові Максимівни
(14. 04. 1933) – педагога, громадської діячки, заслуженого учителя УРСР, відмінника народної освіти, депутата Тернопільської обласної ради.

Гуменюк Любов Максимівна народилась 14 квітня 1933 року в с. Новий Вишнівець (нині належить до смт. Вишнівець) Збараського району. Закінчила фізико-математичний факультет Кременецького педагогічного інституту (1955). Відмінник

народної освіти УРСР з 1974, орден Трудового червоного прапора (1976), заслужений учитель УРСР (1979), з 1967 по 1986 рік Депутат Тернопільської обласної ради, з 1980 по 1985 – Верховної Ради. Працювала вчителем, інспектором шкіл Копиченецького району Тернопільської області; 1969 - 91 директор СШ. За сприянням Любові Максимівни здійснено газифікацію у Копиченцях, споруджено два 40 - квартирних будинки, райлікарню №2 та ін.

16 липня 75 років від дня народження Білинського Бориса Тарасовича (16. 07. 1933) – вченого-медика, хірурга-онколога, громадського діяча.

Білинський Борис Тарасович народився 16 липня 1933 року в м. Збараж. Закінчив Львівський медичний інститут (1956). Доктор медичних наук (1972), професор (1977), член НТШ (наукове товариство ім. Т. Шевченка) (1992), академік Академії вищої школи України (1993). Член Нью-Йорської академії наук (1994), член Європейської асоціації дослідження раку (1992), Європейського товариства мамологів (1994).

Борис Тарасович працював у лікарнях Борислава, Городка і Львова. Від 1966 – у Львівському медичному інституті (нині університет): доцент, професор, завідувач кафедри онкології і радіології (від 1986), одночасно проректор з лікувальної роботи (1981- 91), та з наукової роботи (1991- 2000). Автор понад 200 наукових праць, посібників, першого підручника українською мовою з онкології (1998). Президент Львівського обласного відділу Фонду милосердя і здоров'я України (1989).

16 липня 75 років від дня народження Драгана Ярослава Петровича (16. 07. 1933) – вченого - фізика, педагога, доктора фізико-математичних наук.

Драган Ярослав Петрович народився в с. Синяві Збаразького району. Закінчив Львівський університет. Доктор

фізико-математичних наук (1989), професор (1996), член Інженерної академії України (1992) та НТШ (наукове товариство ім. Т. Шевченка) у Львові, член секції інформатики західного наукового центру НАНУ. Член Institution of Electrical Engineers (США, 1996).

Працював у фізико-механічному інституті АН УРСР у Львові (від 1959). Нині – професор кафедри біомедичної системи і апаратів ТДТУ (від 1996). 1999 працював професором в університеті Чапел – Хілл (шт. Пн. Кароліна. США). Автор більше 300 наукових праць, серед них 10 монографій і посібників. Учасник багатьох міжнародних конференцій з проблем теорії сигналів у різних галузях науки і техніки.

12 серпня **60 років від дня народження Гриба Василя Григоровича** (12. 08. 1948 – 26. 01. 2000) – журналіста, літератора, члена НСЖУ.

Гриб Василь Григорович народився 12 серпня 1948 року в с. Суворовське, Тульчинського району Вінницької області. Закінчив факультет журналістики Львівського університету ім. Івана Франка (1975). Журналіст, літератор, член НСЖУ. Жив та працював у Збаражі: відповідальний секретар газети „Колгоспне життя” (1975 – 85), директор друкарні (1985 - 98), редактор газети „Народне слово” (1998 - 2000).

Автор збірок новел „Звістка” (1993) і „Звабний плід мандрагори” (1996), п’єси „Грин - трава”. Упорядник і головний редактор збірки „Літературна Збаражчина” (1996).

Помер у січні 2000 року, похований в Збаражі.

10 вересня **105 років від дня народження Стадника Яреми Йосиповича** (10. 09. 1903 – 19. 12. 1946) – актора, співака і режисера.

Стадник Ярослав Йосипович народився 10 вересня 1903

року в м. Збаражі. Закінчив театральну студію Й. Стадника. На професійній сцені з 1921 року. Працював у Львові: у Театрі

товариства „Бесіда” та в інших західноукраїнських трупах, в театрах „Криве дзеркало”, оперети, мініатюр та естради, Юного глядача (1922 - 1946). Серед ролей – Левко („Ніч під Івана Купала” М. Старицького), Микола („Мартин Боруля” І. Карпенка - Карого), Хлестаков („Ревізор” М. Гоголя), а також в оперетах І. Кальмана, Ф. Легара. Вистави його: „Наталка Полтавка” І. Котляревського, „Пошились у дурні” М. Кропивницького.

Помер Я. Стадник 19 грудня 1946 року у Львові.

5 жовтня 120 років від дня народження Кінаха Гліба- Григорія (05. 10. 1888 – 29. 01. 1980) – релігійного діяча, ієромонаха, бібліографа.

Кінах Гліб - Григорій народився 5 жовтня 1888 року в м. Збаражі. Після закінчення (1908) гімназії у м. Тернополі вступив до ЧСВВ (Чин святого Василя Великого); 1914 – склав чернечі обіти. Студював богослов'я у містах Рим та Відень (Австрія), українську історію та літературу в Львівському університеті. У 1915 році рукопокладання на священника. Від 1920 – вчитель духовного життя у Свято - Миколаївському монастирі в м. Мукачеві (нині Закарпатська обл.). У 1930 році переїхав у м. Пряшів (Чехо-Словаччина), де під час 2-ї світової війни – вчитель духовного життя у новіціяті сестер Служебниць. Протоконсультор ЧСВВ на Чехо-Словаччину, Угорщину, Румунію, Югославію. 1946 р. очолив Головну управу оо. Василіян у Римі (від 1949 – генеральний консультор). 1950-52 рр. служив в Аргентині. Після повернення до Риму: 1952 – 58 – духівник Української папської колегії св. Йосафата, одночасно в. о. протоконсультора. Після важкої хвороби (1958) – духівник і сповідник дому Головної управи Василіян. Канонічний візитатор василіянських станиць у Аргентині, Бразилії, Канаді та США. Постійно проживав в головному монастирі ЧСВВ у Римі.

Упорядкував збірку української духовної поезії: „Великодні дзвони”, „Різдвяна містерія” (обидві 1968), „Достойно

єсть...” (1971). Від 1923 – редактор „Записок Чину святого Василія Великого”, де вмістив низку власних публікацій; укладав покажчики до численних василіанських видань, вів бібліографію творів сучасних василіанських письменників.

Помер Кінах Гліб - Григорій 29 січня 1980 року в місті Римі (Італія).

11 жовтня **55 років від дня народження Кіпибіди Зіновія Михайловича**
(11. 10. 1953) – письменника, журналіста, художника.

Кіпибіда Зіновій Михайлович народився 11 жовтня 1953 року в с. Чернихівці Збараського району. Закінчив Вижницьке училище декоративно-прикладного мистецтва (1974, нині коледж), Тернопільський приладобудівний інститут (1985, нині ТДТУ). Працював художником у НВО „Ватра”, ПМП „Юля”. Член НСЖУ (1983), НСПУ (2003), голова крайового літературного об’єднання при ТОО НСПУ (1998-2004), член Галицько-Волинського братства (від 1993). Автор збірок прозових сатиричних і гумористичних творів, серед них: „Гран нувель Велика новина” (1993), „Кому дулярів?” (1996), „Stop Європа” (2001), „Голоблі на Європу” (2003), – усі в Тернополі, „Секс як кекс” (1997 в Збаражі), автор чисельних публікацій у періодичних виданнях, альманахах.

7 листопада **100 років від дня народження Качалуби Михайла Олексійовича** - (07. 11. 1908 - 07. 04.1993)- поета, лікаря, громадського діяча.

Качалуба Михайло Олексійович народився 7 листопада 1908 року в с. Романове Село Збараського району. Закінчив українську гімназію в м. Тернопіль (1829), медичний факультет університету в м. Женева (1937, Швейцарія). Член міжнародної письменницької організації „ПЕН – клуб”, українсько – канадської письменницької асоціації (1982), почесний член Спілки українських письменників Словаччини (1992).

Грудень 1938 – березень 1939 – лікар в смт. Вел. Березний на Закарпатті. У 1939 р. емігрував до Словаччини, де працював лікарем в Українській торговій академії у м. Братислава, державним окружним лікарем у містечку Дольний Кубін. Допомігав партизанам під час Словацького національного повстання (серпень 1944). Навесні 1945 Качалубу заарештувала радянська військова контррозвідка, 1953 – заарештований органами державної безпеки Чехо - Словаччини за зв'язки з УПА, нібито шпигунство на користь Швейцарії, релігійну агітацію; через рік звільнили. Від 1958 – лікар - фіззіатр у Дольному Кубіні. Від 1962 - головний лікар протитуберкульозного диспансера в м. Кошіце (нині Кашиці, Словаччина), де з його ініціативи засновано філію Культурного союзу українських трудящих, український клуб, бібліотеку і читальню, співочий гурток. Від 1968 – лікар у Швейцарії.

М. Качалуба співпрацював з українськими журналами і газетами в багатьох країнах Європи. Автор збірки поезій „Польові дзвіночки” (Пряшів, 1966), „Тріпотіння крилат” (вірші для дітей), „Відлуння душі моєї” (обидві 1978, м. Париж, Франція) та ін., поеми „Одна з доріг” (1984, м. Буенос- Айрес) та „Помпеї” (1986, Прудентополіс), автобіографічної повісті у 4-х томах: „З моєї Одисеї”, перевиданий за кошти родини Качалуби 1998 р. в Тернополі. Автор низки науково-популярних статей у періодиці. Приїжджав на Тернопільщину 1963 і 1968 рр. У 1994 р. в Тернополі видана збірка поезій М. Качалуби „Між двома стенокардіями”. Пісні Тернопільських композиторів на вірші Михайла Олексійовича виконує чоловічий квартет „Акорд” (ТНПУ).

Помер М. Качалуба 7 квітня 1993 року в м. Лозанна, Швейцарія.

12 листопада

65 років від дня народження

Бойка Романа Володимировича

(12. 11. 1943) – вченого-математика

доктора фізико- математичних наук.

Бойко Роман Володимирович народився 12 листопада 1943 року в с. Чернихівці Збарзького району. Закінчив Київський університет (1966). Доктор фізико-математичних наук (1992), професор (1994), орден „За заслуги” 3-го ступеня (1997), заслужений діяч науки і техніки України (2002).

Від 1969 р. працює в Інституті математики НАНУ. Одночасно – професор Київського національного університету „Київський політехнічний інститут”, згодом Київського національного університету харчових технологій. 1992 - 2000 – вчений секретар, 2000 - 2001 – заступник голови, від 2001 – 1-й заступник голови ВАК України. Радник - експерт Національної комісії з радіаційного захисту населення України. Фахівець у галузі теорії ймовірностей та математичної статистики. Наукові інтереси стосуються теорії гіллястих випадкових процесів, побудови та дослідження стохаст. матем. моделей процесів природи. Автор понад 60 наукових праць.

21 листопада

185 років від дня народження
Мнішека Анджея - Єжи - Філіпа - Станіслава (21. 11. 1823 – 11. 05. 1905) – живописця, колекціонера.

Мнішек * Анджей - Єжи - Філіп - Станіслав народився 21 листопада 1823 року в містечку Вишнівець Збарзького району. Молоді роки минули у Вишнівці й Парижі. 1846 року отримав разом з братом у спадок Вишнівець і колекції Вишнівецького палацу. В 1854 році продав помістя і частково бібліотеку. Малярство студіював приватно. Поблизу свого палацу побудував малярське ательє. Колекціонував твори фламандських, голландських та італійських майстрів. Як живописець писав портрети. Ранній (вишнівецький) період творчості мало відомий. Картини експонував у містах Краків, Варшава, Львів, Лондон, Париж, Відень, виставляв на аукціонах.

Помер Мнішек А. 11 травня 1905 року у Парижі.

22 грудня

115 років від дня народження
Керничного Данила Лук'яновича (22. 12. 1893 - 1957) – педагога, доктора філософії.

Керничний Данило Лук'янович народився 22 грудня 1893 року в с. Чернихівці Збараського району. Закінчив гімназію в м. Тернопіль (1913) та університет у м. Відень (1922, Австрія). Доктор філософії (1923). 1923 - 30 рр. – викладач грецької, латинської та німецької мов у Тернопільській українській гімназії, водночас 1923 - 1927 рр. викладач латинської, німецької та французької мов та історії в Тернопільській гімназії „Рідної школи”. 1930- ті роки вчителював у Польщі; від 1939 – вчитель СШ №3 у Тернополі, 1941-1944 – викладач латинської та німецької мов в українській гімназії, 1948 – української мови в СШ №2, 1948-1949 – в залізничній школі. Автор публікацій у періодиці.

Помер 1957 р. в м. Тернопіль.

105 років від дня народження
Білинського Тараса Володимировича (1903 – 05. 07. 1941)
– лікаря, громадського діяча.

Білинський Тарас Володимирович народився 1903 року в м. Збаражі. Закінчив гімназію у Тернополі (1921), медичний факультет університету в Граці (Австрія 1927). Від 1930 року вів приватну практику в Збаражі.

Доктор медицини (1927), член УЛГ (українське лікарське товариство) у Львові, член „Просвіти”, „Рідної школи”, „Української бесіди”. 1939 р. призначений головним лікарем Збараської лікарні. Тарас Білинський був заарештований органами НКВС, але завдяки підтримки збаражан був звільнений.

5 липня 1941 року був закатований енкаведистами. Похований у Збаражі.

З нагоди 100 - річчя від дня народження Тараса Володимировича на будинку Збараської районної лікарні відкрито меморіальну дошку.

**110 років від дня народження
Заячківської - Гаврилюк Іри-
ни** (1898 – р. см. невід.) – ре-
ністки, діячки культури.

Заячківська - Гаврилюк Ірина народилась 1898 року в м. Збаражі. Закінчила музичну школу в Тернополі (кл. фортепіано, 1911 р.), вчительську гімназію (1912 р.). Студіювала гру на скрипці та теорію співу у філії Львівської консерваторії. Акомпанувала у тернопільському хорі „Боян”, організувала смичковий оркестр у Збаражі.

Під час другої світової війни емігрувала до Польщі, згодом до Німеччини, відтак – до США. Виступала у концертах, вчила гри на фортепіано. Заснувала музичні студії при Спілці укр. митців в Америці. Виступала з хором ім. Т. Шевченка, концертмейстр опери „Запорожець за Дунаєм” у постановці театральної групи ім. Лесі Українки у Вотерліті. У США жила і працювала також у Детройті, Клівленді.

**100 років від дня народження
о. Колтунюка Степана** (20. 08.
1908 - р. см. невідомо) – релігій-
ного діяча.

Отець Колтунюк Степан народився 20 серпня 1908 року в селі Синява Збараського повіту (тепер Збараського району). Після закінчення Тернопільської гімназії окупаційні власті взяли Колтунюка Степана до війська. Він півтора року служив у зв'язку в центральній Польщі. Після демобілізації весною 1931 року поступає у греко-католицьку духовну семінарію у місті Станіславі (тепер м. Івано-Франківськ), яку закінчує в 1935 році. В цьому ж році був рукопокладений і направлений в село Бариш Бучацького повіту помічником пароха і катехита. Крім викладання релігії у вселюдній школі с. Бериш, ще повчав дітей релігії у двох сусідніх початкових класах. На початку 38 - 39 шкільного року його переведено у м. Бучач. Там і застала його друга світова війна. Нова влада з листопада цього ж року заборонила викладання релігії в школах, починається гоніння

на УГКЦ. Він часто міняє місце проживання щоб уникнути ув'язнення за те, що не прийняв російського православ'я ні за обіцяні винагороди ні за погрози. о. Степан тасмно виїжджає на Збаражчину, де переходить на нелегальне становище й влаштовується на роботу в ошадну касу м. Збаража. Але не проходить багато часу як за наказом КДБ й райкому партії його звільнили з роботи. Він виїжджає у м. Великі Дедеркали, а потім у Ланівці.

Незначне полегшення наступило після смерті Сталіна. В 1958 р. о. Колтунюка Степана перевели на роботу в центральну ошадну касу м. Тернополя, йому дали „службове” помешкання в сутеринах на вул. Московській де він проживав разом із хворою на туберкульоз сестрою. Пізніше завдяки їй, їм змінили помешкання на вул. Руській, проте без будь-яких комунальних вигод. 1972 р. вийшов на пенсію з мінімальною оплатою.

Проживаючи на нелегальному становищі, працюючи в різних місцевостях та після виходу на пенсію постійно займався душпастирською діяльністю. Церковні обряди виконував у приватних помешканнях, підвалах, лісах, цвинтарях. У підпіллі підтримував зв'язки з багатьма священниками. Завдяки їхній невтомній діяльності збереглась УГКЦ на Україні.

**260 років від дня народження
Мнішека Єжи - Міхала (1748
– 1806) – політичного діяча,
графа, мецената.**

Мнішек Єжи - Міхал народився 1748 року в містечку Вишнівець (нині смт.) Збаразького району. Політичний діяч, граф, меценат, керівник королівської канцелярії, член Тимчасової ради Речі Посполитої (1782, 1748). 1793 р. переїхав у Вишнівець. Автор праць „Про інтерес до читання”, „Як вчити молодь, історичної розвідки”, „Казимир великий” (1777).

Помер Єжи-Міхал 1806 р. у Вишнівці.

Ювілейні дати сіл Збаражчини

Бутин

(545 р. з часу першої писемної згадки)

Село Бутин є центром сільради. До села приєднано хутори Дзвеняцький і Поляни. Розташоване на лівому березі річки Горинь за 32 км. від райцентру та залізничної ст. Збараж. Населення 517 осіб (2003). Назва села ймовірно походить від зрубаного лісу (збрут-бут). Перша писемна згадка – 1463 р. як володіння князя С. Збараського. 1582 – власність М. Збараського, 1764 – К. Мнішек. Є церква св. Михайла (1880), капличка Божої Матері та нова капличка (1999). Діють ЗОШ 1-2 ступ., бібліотека, млин (2001), два ПАП – „Андрошук” та „Добрий самарянин”.

Вищі Луб'янки

(545 р. з часу першої писемної згадки)

Центр сільради, якій підпорядковано село Новий Рогівець і х. Ліски. Розташоване на берегах р. Слотівка (Самець) – притоки р. Гнізна, за 7 км. від райцентру і 9 км. від найближчої залізничної ст. Збараж. Населення 1004 особи (2003). Перша писемна згадка – 1463 р. Діяли товариства „Просвіта” (від 1920), „Сільський господар”, „Союз українок”, Народний дім (1922). Є церква Храму Пресвятої Богородиці (1880), Духовний центр (2000), капличка на честь 2000- річчя нар. Ісуса Христа (2000), „фігура” св. Антонія (1873), дві „фігури” Ісуса Христа, п'ять „фігур” Божої Матері, козацькі могили на хуторі Ліски. Споруджено пам'ятник воїнам-односельцям, полеглим в німецько-радянській війні (1967), козацькому полковнику Несторові Морозенку, УСС і воякам УПА (1991), встанов-

лено пам'ятний хрест на честь проголошення незалежності України (1992 ,кам), пам'ятний знак землякам, полеглим у 1949 р. від загону МДБ (1999), пам'ятну таблицю о. А. Грабовичу (2000). Діють ЗОШ 1 - 2 ступ., клуб, бібліотека, ФАП, відділ зв'язку, торговий заклад.

Гніздичне (545 р. з часу першої писемної згадки)

Центр сільської ради, підпорядковані села Хоми та Чеснівський Раковець. До села приєднано хутори Галатава, Ломаки та Салабай. Розташоване на берегах р. Гнізна, за 25 км. від райцентру та найближчої залізничної станції Збараж. Населення 1757 осіб (2003). Перша писемна згадка – 1463 р., згідно документам про поділ майна між князями Збараськими. В 1583 році село належало К. Острозькому. Є церква Преображення Господнього (1832, мур.). Споруджено пам'ятник воїнам – односельцям, полеглим у німецько-радянській війні (1973). Діють ЗОШ 1-3 ступеня, будинок культури, бібліотека, ФАП.

Дзвиняча (425 р. з часу першої писемної згадки)

До сільської ради приєднано хутори Бистрецькі, Бойки, Вегері, Гаврихи, Горб, Котлявини, Лісовики, Семени. Розташоване на берегах р. Ключ, за 40 км. від райцентру і найближчої залізничної станції Збараж. Населення 1004 особи (2003). Перша писемна згадка– 1583 р. як власність Вишнівцевських, згодом – Мнішеків та Абамелек. Діяли товариства „Промісвіт”, „Союз Українок”. Є церква Воздвиження Чесного Хреста (1888), дві каплиці. Споруджено пам'ятник воїнам – односельцям, загиблим у другій світовій війні. Діють ЗОШ 1-2 ступеня, клуб, бібліотека, ФАП.

У Дзвинячій народився поет І. Гнатюк, у місцевій школі навчався прозаїк Б. Харчук. За переказами старожителів у селі в 1846 р. побував Т. Шевченко, їдучи з Вишнівця до Почаєва.

Доброводи (545 р. з часу першої писемної згадки)

Центр сільради. Розташоване на березі р. Гнізна, за 14 кілометрів від райцентру та найближчої залізничної ст. Збараж. Населення 1713 осіб (2003). Перша писемна згадка – 1463 р. як Добра Вода. Від 1903 р. діяло товариство „Просвіта”. Є церква св. Параскеви (1794), пам’ятник архітектури – млин (1794). Споруджено пам’ятник Т. Шевченку (1964), воїнам-односельцям (1967), О. Смакулі (2000). Встановлено пам’ятні знаки на честь скасування панщини (1848), тверезості (1897), Борцям за волю України, меморіальні таблиці О. Роздольському (1972) та О. Смакулі (1999), насипана козацька могила. Діють ЗОШ 1-3 ст., будинок культури, бібліотека, ФАП, відділ звязку, Збаразька ВК-63, ТОВ „Згода”, МП „Каштан”.

У Доброводах народились: Скульптор А. Барановський, філологи А. Залеський та А. Музика, кооп. діяч в Австралії М. Ліценський, фольклорист О. Роздольський, фізик О. Смакула. Перебували письменники І. Драч, Р. Іваничук, Д. Павличко, Б. Харчук та ін.

На території Доброводів є геологічний заказник – міоценові відклади (0,5 га).

1993 р. про село видала книжку місцева письменниця та педагог М. Назар.

Добромірка (360 р. з часу першої писемної згадки)

Є центром сільради. До села приєднані хутори Іщуки, Королюки та Пилипчуки. Розташоване на берегах р. Вовчок – притоки Збруча, за 25 км. від райцентру і найближчої залізничної станції Збараж. Населення 541 особа (2003). Перша писемна згадка – 1648 р., коли військо Б. Хмельницького проходило через Добромірку до Збаража. Є церква св. Параскеви (1860, мур.), дерев’яна капличка, „фігура” на місці старого храму (1860) та дві „фігури” на початку села. Встановлено пам’ятні

знаки на честь скасування панщини (1848), „25- річчя заведення тверезості” (1900), воїнам - односельцям (1987), насипано могилу УСС (1942). Діють ЗОШ 1-2 ст., будинок культури, бібліотека, ФАП, ТОВ „Обрій - 2000”.

У Добромірці народились: акторка Г. Бабіївна, поет Б. Будка, педагог і мемуарист П. Кабарівський, педагог та піаністка Н. Кліцкевич – Цебрівська; під час передвиборної кампанії перебував І. Франко.

І в а н ч а н и

(545 р. з часу першої писемної згадки)

Сільській раді села підпорядковано с. Мала Березовиця. В 1953 р. до Іванчан приєднано с. Зарічне (Курники). Розташоване за 19 км. від райцентру і найближчої залізничної станції Збараж. Населення 695 осіб (2001). Перша писемна згадка – 1463 р. В селі діяли товариства „Просвіта”, „Луг”, „Рідна школа”, хор, кооператива. Є церква св. Івана Христителя (1991, мур.), споруджено пам’ятник воїнам – односельцям (1972). Діють ЗОШ 1-2 ст., будинок культури, бібліотека, ФАП, відділ зв’язку.

К р и в ч и к и

(425 р. з часу першої писемної згадки)

Село підпорядковане Лозівській сільській раді. Розташоване за 30 км. від райцентру. Населення 779 осіб (2001). Перша писемна згадка про село – 1585 р. Є церква св. Петра і Павла (1992, мур.). Насипана братська могила воїнам – односельцям. Діють ЗОШ 1-2 ст., клуб, бібліотека.

Л о з и

(425 р. з часу першої писемної згадки)

У селі центр сільської ради, якій підпорядковано с. Кривчики. До Лозів приєднано с. Суха Лоза, хутори Звіринець і Калантир. Розташоване село на лівому березі р. Горинь, за

28 км. від райцентру. Населення становить 643 осіб (2003). Перша писемна згадка – 1583 р. Є церква Покрови Пресв'ятої Богородиці (1989, дер.), мурована каплиця. Споруджено пам'ятник воїнам- односельцям (1982), встановлено меморіальну таблицю Б. Харчуку. Діють ЗОШ 1 ступеня, клуб, бібліотека, ФАП.

У Лозах народився прозаїк Б. Харчук, хірург М. Салайда. Поблизу села виявлені пам'ятки пізнього палеоліту, трипільської та давньоруської культур.

Н и ж ч і Л у б ' я н к и (545 р. з часу першої писемної згадки)

Центр сільради. До села приєднано х. Кардашева Вишня. Розташоване на берегах р. Самець, за 4 км. від райцентру і 5 км. від найближчої залізничної станції Збараж. Населення – 1451 особа (2001). Перша писемна згадка – 1463 р. Діяли „Просвіта”, „Січ”, „Сільський господар”, „Відродження” та ін. товариства, кооператива. Є церква Пресвятої Богородиці (1868, мур.), споруджено пам'ятник воїнам УГА та загиблим під час 1-ї світової війни (1920), полеглим у німецько - радянській війні, воїнам - односельцям (1968), насипано символічну могилу Борцям за волю України (1991). Є липа, під якою за переказами, перебував Б. Хмельницький, поруч - пам'ятна таблиця (1990) з написом „Липа Богдана Хмельницького”. Під цією липою гетьман керував облогою Збаража в 1649 р. Діють ЗОШ 1-3 ст., будинок культури, бібліотека, ФАП, дошкільний заклад.

У Нижчих Луб'янках народились: диригент, громадсько-культурний діяч І. Атаманець; лікар і громадський діяч А. Гаврилюк; інженер, вчений, педагог Б. Гевко.

Н о в и к и (545 р. з часу першої писемної згадки)

Село є центром сільської ради, якій підпорядковані села Опрлівці та Чумалі. Розташоване на правому березі р. Гніз-

на, за 14 км. від райцентру та 12 км. від найближчої залізничної станції Збараж. Населення – 404 особи (2001). Перша писемна згадка -1463 р. Діяло товариство „Просвіта”. Є церква св. Дмитрія Салунського (1909, кам.), споруджено братську могилу 14 воїнам РА, які загинули 1944 р., пам’ятник воїнам – односельцям (1967). Працюють ЗОШ 1 ступеня, клуб, бібліотека, ФАП.

Олишківці

(545 р. з часу першої писемної згадки)

Село підпорядковане Заруденській сільській раді. До Олишківців приєднано хутори Баланцове, Гумнисько та Островець. Розташоване за 17 км. від райцентру та 10 км. від найближчої залізничної станції Зарудечко. Населення – 540 осіб (2001). Перша писемна згадка – 1463 р. Діють ЗОШ 1 ступеня, бібліотека, клуб.

Охримівці

(545 р. з часу першої писемної згадки)

Центр сільради. Розташоване на берегах р. Гнізна, за 14 км. від райцентру і 5 км. від найближчої залізничної станції Шляхтинці. Населення становить 240 осіб (2001). Перша писемна згадка – 1463 р. У селі є костюль, церква св. Миколая (1903, кам.), „фігури” св. Яна (1861), Ганни і на честь скасування панщини. Насипана символічна могила УСС (1991). Діють ЗОШ 1 ступеня, клуб, бібліотека, ФАП.

В Охримівцях перебував І. Франко, поблизу села виявлені археологічні пам’ятки черняхівської культури.

СПИСОК ВИКОЛРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Малевиц А.П. Літопис землі Збараської: Краєзнавчо – історичне видання із серії „Збаражчина”. – Збараж, 1996. – 80с.

Головин Б. П. Мученики та ісповідники Української церкви ХХ століття: Нариси. Статті. Дослідження. – Тернопіль: СМП „Астон”, 2000. – 244 с.

Література до знаменних і пам’ятних дат Тернопільщини на 2003 рік. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2003. – 112 с.

Тернопільський Енциклопедичний словник. –Тернопіль: ВАТ ТВПК „Збруч”, 2004. – Т.1. А-Й. – 696 с.

Тернопільський Енциклопедичний словник. –Тернопіль: ВАТ ТВПК „Збруч”, 2005. – Т.2.К-О. – 706 с.

ЗМІСТ

1. Перелік основних ювілейних і пам'ятних дат року.....	4
2. Збараський літопис.....	6
3. Землі Збараської славетні люди.....	9
4. Ювілейні дати сіл Збаражчини.....	22
5. Список літератури.....	28
